

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Samarbejde mellem fagprofessionelle og familier

Anbefalinger til kommunale forvaltninger og skolars
arbejde med børn med støttebehov i skolen

Børne- og Undervisningsministeriet

Forord

Langt de fleste børn trives og udvikler sig i skolen. Men vi ser også en udvikling, hvor flere børn har behov for støtte eller tilpasning af læringsmiljøet for at kunne deltage i skolens fællesskaber, og hvor segregeringen fra alment skoler til specialundervisningstilbud stiger.

Det er disse børn og deres familier, denne publikation handler om.

En af vores opgaver som styrelse er at stille viden til rådighed for skoler og kommuner om, hvad der skaber kvalitet. Vi har derfor gennemført en omfattende undersøgelse, som belyser, hvad der fremmer og udfordrer kvaliteten i forløb for børn med støttebehov i skolen. På den baggrund har vi formuleret en række anbefalinger i to praksisrettede publikationer.

Vi håber, at I som ledere og fagprofessionelle vil læse undersøgelsen og vores praksisrettede anbefalinger med blik for, hvordan de kan omsættes til værdi i jeres lokale kontekst.

Undersøgelsen bidrager til en vigtig debat om børns deltagelse i skolens læringsfællesskaber. Det handler både om, hvordan vi forstår og reagerer på børns adfærd i fællesskabet, og hvordan vi sikrer det enkelte barns og klassens faglige udbytte.

Undersøgelsen viser, at det styrker kvaliteten, når fagprofessionelle arbejder aktivt med at tænke det enkelte barn og konteksten sammen, så tiltag og indsatser både kommer børn med støttebehov og klassefællesskabet til gode.

Hensynet til det enkelte barns behov står vel og mærke ikke i modsætning til hensynet til skolens fællesskab og læringsmiljø. Tværtimod er vores faglige anbefaling at arbejde med begge dele. Vi skal være ambitiøse på vores børns vegne og turde have forventninger til dem som *elever*, når de træder ind i skolens fællesskaber – også selvom de har det svært.

Det kræver, at vi indretter skolen til de elever, der er. Vi skal have blik for fællesskabet og sikre gode betingelser for, at elever kan trives og deltage. Derfor skal vi også have klare rammer og håndhæve fællesskabets regler – eksempelvis med støtte i ordensbekendtgørelsen.

Både når vi indretter læringsmiljøer og håndhæver fællesskabets regler er den undervisningsfaglige og pædagogiske autoritet central for at lykkes.

Vi håber, I vil få god brug af anbefalingerne!

God læselyst!

Julie Elm Vig Albertsen

Direktør

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Indhold

Indledning	4
Anbefalinger	6
Inddrag børns og forældres perspektiver	6
Sørg for at sikre en god kommunikation	6
Skab mest mulig sammenhæng i børns forløb	6
Inddrag børns og forældres perspektiver	7
Anbefaling 1: Inddrag børns og forældres perspektiv så tidligt som muligt	7
Anbefaling 2: Anerkend forskellige oplevelser af børns adfærd og trivsel i skolen og hjemmet	9
Anbefaling 3: Lad børns styrker være afsættet for dialogen om tiltag og indsatser	10
Anbefaling 4: Anerkend over for forældrene, at processen kan være sårbar	11
Sørg for at sikre en god kommunikation	13
Anbefaling 5: Tal med forældrene om, hvem der har ansvaret for forskellige led i processen	13
Anbefaling 6: Forventningsafstem kommunikationen med forældrene og orienter dem løbende	14
Anbefaling 7: Understøt forældresamarbejdet med letforståeligt informationsmateriale	16
Skab mest mulig sammenhæng i børns forløb	18
Anbefaling 8: Vær særligt opmærksomme på børns trivsel ved skift og overgange	18
Anbefaling 9: Opstil klare retningslinjer for overlevering ved <i>skift i medarbejdere</i>	19
Anbefaling 10: Opstil klare retningslinjer for overlevering, <i>når børn skifter kontekst</i>	20

Indledning

Samarbejdet mellem fagprofessionelle og familier er vigtigt for kvaliteten af indsatser for børn med støttebehov i skolen. Det kan disse anbefalinger fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet understøtte.

Når børn oplever udfordringer i skolen, er det vigtigt at inddrage børn og deres forældre i arbejdet med at skabe gode løsninger. Når samarbejdet lykkes, har man bedre forudsætninger for at sætte rettidigt ind og finde relevante løsninger i de fællesskaber, børn er en del af, ligesom det kan mindske den belastning, der er på familierne. Men der kan ofte opstå spændinger i samarbejdet, selvom begge parter vil det bedste for børnene. Derfor er det vigtigt, at opbygge gode samarbejder med familierne baseret på inddragelse, grundig kommunikation og stærke relationer. Det skal anbefalingerne bidrage til.

Styrelsens anbefalinger er baseret på dybdegående viden om familiers forløb

Anbefalingerne, eksemplerne og citaterne i denne publikation er baseret på en omfattende kvalitativ undersøgelse af forløb for børn med støttebehov og deres familier. Undersøgelsen er gennemført af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet i samarbejde med tre kommuner og bygger på interviews og workshops med forældre samt ledere og medarbejdere i forvaltning, skoler og dagtilbud.

Sådan kan skoler, PPR og forvaltninger bruge anbefalingerne

I kan bruge anbefalingerne som pejlemærker for, hvad I som skole, PPR og forvaltning bør fokusere på i samarbejdet med familier, når børn oplever udfordringer i skolen. Der kan være mange forskellige måder at gribe det an på i praksis. Læs derfor anbefalingerne med blik for, hvordan de bedst omsættes i jeres lokale og konkrete kontekst.

Læs også Styrelsen for Undervisning og Kvalitets 'Anbefalinger til fælles forståelse og tværfagligt samarbejde' og styrelsens 'Viden om skole-hjem-samarbejde.'

Anbefalingerne peger på handlinger, der afhjælper tre problemstillinger, som ifølge styrelsens undersøgelse ofte skaber udfordringer i arbejdet med børn med støttebehov:

- 1. Inddragelse af børn og forældres perspektiver:** Det er vigtigt for forældrene, at de og deres barn inddrages tidligt i de tiltag, der iværksættes i skolen. Flere fagprofessionelle peger dog på, at det kan være svært at facilitere en god inddragelse.
- 2. Kommunikation og overblik:** Flere forældre oplever, at de ikke har overblik over deres barns forløb, og at de ikke modtager tilstrækkelig kommunikation om aktiviteter, handlinger og beslutninger vedrørende deres barn. Det skaber utryghed.

- 3. Sammenhæng i børns forløb:** Både forældre og fagprofessionelle oplever, at det skaber udfordringer, hvis der ikke sker en grundig overlevering af viden og erfaringer, når der sker skift i rammerne eller i de nære voksne omkring børn.

Kvalitet i samarbejdet mellem fagprofessionelle og familier

Eksisterende undersøgelser viser, at forældre ofte oplever det som en vanskelig proces at få støtte til deres barn. Mange forældre har oplevet forløbet som langvarigt, og har følt, at de har måtte presse på for at sikre fremgang i processen¹. Mange forældre har desuden oplevet, at forskellige fagpersoner møder dem med forskellige blikke på deres barn, og at samarbejdet med skolen og kommunen er karakteriseret af stor udskiftning i fagpersoner².

Forvaltningen og skolen har derfor en central opgave med at etablere gode samarbejder med børn og forældre. Det er vigtigt for kvaliteten af samarbejdet, at det er baseret på inddragelse, god kommunikation og stærke relationer.

Anbefalingerne er en del af VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov – i Børne- og Undervisningsministeriet

Anbefalingerne i denne publikation skal læses i sammenhæng med VIBUS-afrapporteringen *'En almen grundskole, der kan mere for flere – Fagligt grundlag for en styrket indsats for elever med særlige behov.'* VIBUS-afrapporteringen giver vidensbaserede anbefalinger til, hvordan staten, kommuner og skoler kan arbejde med, at elever med særlige behov får indsatser eller tilbud i regi af undervisningsområdet, der modsvarer deres behov.

Anbefalingerne i denne publikation bygger på styrelsens undersøgelse af forløb for børn med støttebehov og deres familier, som er en af flere undersøgelser gennemført i regi af VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov. Anbefalingerne anviser konkrete handlevæje og opmærksomhedspunkter, der kan skabe kvalitet i familiers forløb.

VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov blev etableret af børne- og undervisningsministeren i april 2023 for at forbedre indsatsen for børn og unge med særlige behov. Formålet er at styrke arbejdet med inkluderende læringsmiljøer, specialpædagogisk støtte og specialundervisning, så flere børn og unge får den støtte, de har brug for.

¹ EVA (2009). *Henvisningsprocessen til vidtgående specialundervisning. Kommunernes ansvar for opgaven efter kommunalreformen*. Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut.

Tegtmeyer, T, Schoop, SR, Corydon, MK og Andreassen, AG (2024). *Særlige behov i skolen – En undersøgelse af forståelse, opdeling, organisering omkring og imødekommelse af særlige behov i skolen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

² Pedersen, HS, Kollin, MS og Ladekjær E (2016). *Inklusion i folkeskolen. Erfaringer fra 16 folkeskoler i fire kommuner*. København: KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Lindeberg, NH, Tegtmeyer, T, Iversen, K, Andreassen, AG, Ibsen, JT, Rangvid, BS, Bjørnholt, B, Ruge, M og Ellermann, KG (2022). *Styring, organisering og faglig praksis. Delrapport 2. Inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Kousholt, D, og Morin, A (2023). *Samarbejde mellem PPR og skole. Pædagogisk indblik, nr. 22*. København: DPU og Aarhus Universitetsforlag.

Anbefalinger

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har ti anbefalinger til, hvordan forvaltninger og skoler kan understøtte et godt samarbejde mellem fagprofessionelle og familier om tiltag og indsatser for børn med støttebehov.

Inddrag børns og forældres perspektiver

1. Inddrag børns og forældres perspektiv så tidligt som muligt
2. Anerkend forskellige oplevelser af børns adfærd og trivsel i skolen og hjemmet
3. Lad børns styrker være afsættet for dialogen om tiltag og indsatser
4. Anerkend over for forældrene, at processen kan være sårbar

Sørg for at sikre en god kommunikation

5. Tal med forældrene om, hvem der har ansvaret for forskellige led i processen
6. Forventningsafstem kommunikationen med forældrene og orienter dem løbende
7. Understøt forældresamarbejdet med letforståeligt informationsmateriale

Skab mest mulig sammenhæng i børns forløb

8. Vær særligt opmærksomme på børns trivsel ved personaleskift og overgange
9. Opstil klare retningslinjer for overlevering *ved skift i medarbejdere*
10. Opstil klare retningslinjer for overlevering *ved overgange mellem kontekster*

Inddrag børns og forældres perspektiver

Ledelsen på skoler og i forvaltninger bør understøtte de ansatte i at skabe en god relation med børn og deres forældre. Det er vigtigt, at I inddrager familierne tidligt, skaber en god dialog med afsæt i børns styrker og anerkender, at processen kan være svær for familierne.

Anbefaling 1: Inddrag børns og forældres perspektiv så tidligt som muligt

Skoleledelsen og det pædagogiske personale bør inddrage børns og forældres perspektiver tidligt i arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder. Det skaber ejerskab for familierne og styrker oplevelsen af, at udfordringer i skolen skal løses i fællesskab.

Hvis børn og deres forældre ikke inddrages, kan det føre til løsninger, børn ikke trives i. Det kan også føre til konflikter om tolkningen af børns adfærd og hvilke tiltag, der er relevante. Derfor bør I arbejde målrettet med, hvordan børn og deres forældre bedst inddrages.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det gør en væsentlig forskel for forældresamarbejdet, når kommunen, herunder PPR, og skolen inddrager forældre og børn som en vidensressource ved at få deres perspektiver italesat og integreret i arbejdet.

I citatet nedenfor påpeger en skoleleder for eksempel vigtigheden af at høre barnets stemme:

"Jeg tror, at man i hvert fald bliver klogere af at høre barnets perspektiv. Som voksne kan vi have alle mulige idéer om, hvad der er godt, men nogle gange er der nogle ting, vi ikke har blik for, f.eks. deltagelsesmulighederne i frikvarteret; altså, at barnet egentlig godt kan lide at komme i skole, de kan godt lide det faglige, men de bryder sig ikke om at være ude i frikvarteret – det skaber ubehag. Så første skridt er helt sikkert altid at høre dem."

Flere af de deltagende skoler har haft gode erfaringer med at skabe faste strukturer for børne- og forældreinddragelse og anvende redskaber til at facilitere dialogen. Det giver gode forudsætninger for at blive opmærksom på og imødekomme støttebehov løbende.

Jeres rolle som skoleledelse

Skolens ledelse – gerne med inddragelse af skolebestyrelsen – bør sætte en retning for, hvordan skolen skal inddrage børns og forældres perspektiver. Styrelsen anbefaler, at skolens ledelse laver retningslinjer og tilbyder redskaber, der kan styrke det pædagogiske personales muligheder for at inddrage børn og forældres perspektiver i en travl hverdag.

Sådan kan I gøre

Det kan for eksempel være en god idé at fokusere på tre hovedpunkter, når I inddrager børn og deres forældre:

- Overvej, hvordan I kan få børnene i tale, så arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder i skolen tager udgangspunkt i de rammer, hvor børnene trives bedst, og hvad der betyder mest for børnene.
- Tænk over, om I har opsøgt forskellige perspektiver på børns adfærd og trivsel, samt hvordan I kan vise familierne, at deres synspunkter bliver hørt og taget seriøst.
- Drøft, om I kan styrke sammenhængen mellem indsatser i skolen og hjemmet, og om I kan sikre en fælles forståelse af og retning for de tiltag, I sætter i gang.

Eksempler på en god inddragelse fra styrelsens undersøgelse

- Flere forældre fremhæver, at det er vigtigt, at alle fagpersoner, som er involverede i processen, har mødt og talt med deres barn.
- Både forældre og fagprofessionelle peger på, at det hjælper, når børnesamtalen tager udgangspunkt i et fælles tredje, der giver mening for børnene, for eksempel en leg, en tegning eller et emne, barnet interesserer sig for.
- Flere fagprofessionelle fremhæver, at det hjælper, når man anvender analysemodeller, der sætter fokus på børns ressourcer i samtalen med familier.
- Udvidede skole-hjem-samtaler fremhæves som et effektivt middel til at opbygge rutiner for at tale med forældre om børns trivsel og udvikling.

Anbefaling 2: Anerkend forskellige oplevelser af børns adfærd og trivsel i skolen og hjemmet

Samarbejdet mellem fagprofessionelle og forældre kan blive udfordret, hvis de har forskellige oplevelser af børns adfærd og trivsel i skolen og hjemmet. Derfor er det vigtigt, at ledere og medarbejdere i skolen og PPR er grundige i dialogen med børn og forældre om deres oplevelser uden for skolens rammer.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at de fagprofessionelle og forældrene somme tider kan have forskellige oplevelser af barnet. Det skyldes ifølge de interviewede forældre, at deres barn ikke viser synlige tegn på mistrivsel i skolen, men afreagerer voldsomt, når de kommer hjem. Der kan også være situationer, hvor børn oplever udfordringer i skolens fællesskaber, men trives i andre sociale sammenhænge. Disse forskelle er vigtige at være opmærksomme på.

Det fremgår af undersøgelsen, at det er vigtigt, at de fagprofessionelle etablerer en grundig dialog med forældrene om deres oplevelser uden for skolen. Disse oplevelser er nemlig afgørende for at danne en helhedsforståelse af barnet.

I citatet nedenfor fremhæver en børnehaveklasseleder for eksempel, hvordan den gode samtale med forældrene kan lykkes:

"Så inviterede jeg forældrene til et møde, hvor jeg sagde: Jeg har brug for, at vi sætter os og tænker sammen. Jeg har ikke brug for, at vi løser et problem, eller at jeg giver jer en opgave. Jeg har brug for, at vi taler sammen. Hvad ser I? Hvad ser vi? Hvordan kan vi forstå det? Det tror jeg, er noget af det tætteste, jeg er kommet på en forældredialog, hvor jeg tænkte, at det var den gode måde. Det med at give tid til, at tale om: Hvad ved vi? Hvad har vi lagt mærke til? Der opstod en tillid, så de kunne få fortalt om ting, der sker derhjemme."

Jeres rolle som ledere og medarbejdere på skoler og i PPR

Det er vigtigt, at I som fagprofessionelle i skolen og i PPR forholder jer nysgerrigt til, hvilke rammer børn trives i, og har blik for, at ikke alle børns mistrivsel viser sig i skolen. Disse oplevelser bør indgå i dialogen med familierne.

Sådan kan I gøre

Det styrker samarbejdet med forældrene, når I etablerer en gensidig, åben og undersøgende dialog. Styrelsens undersøgelse viser flere positive eksempler, hvor personale på skolen eller i PPR har været åbne over for forældrenes bekymringer og har haft fokus på at skabe en fælles forståelse af børns ressourcer og behov.

Giv derfor tid og plads til at lytte til forældrenes oplevelser af barnets adfærd og trivsel uden for skolens rammer.

Anbefaling 3: Lad børns styrker være afsættet for dialogen om tiltag og indsatser

Når I taler med børn og deres forældre om deltagelsesmuligheder i skolen og behovet for tiltag og indsatser, bør I tage udgangspunkt i de rammer og relationer, som barnet lykkes i.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse peger på, at den gode dialog om børns udvikling og trivsel opstår, når samtalen ikke kun handler om de udfordringer, børn oplever eller er med til at skabe i skolen. Det gør en positiv forskel for både de fagprofessionelle og forældrene, når dialogen også fokuserer på at undersøge børns styrker og handlemuligheder i fællesskabet.

Der findes mange forskellige tilgange til at skabe en konstruktiv dialog om barnets situation. Flere af de fagprofessionelle i undersøgelsen nævner for eksempel LØFT-modellen som et effektivt redskab. De fremhæver, at den slags modeller hjælper til at skabe en fælles forståelse af barnets styrker og udfordringer samt potentielle handlemuligheder.

Jeres rolle som ledere og medarbejdere på skoler

Det kan være en god idé, at I som fagprofessionelle sammen med barnet og forældrene danner et overblik over jeres handlemuligheder, da det er med til at illustrere, at udfordringerne skal løses i fællesskab.

Sådan kan I gøre

I kan for eksempel anvende en udviklings- og indsatstrappe, hvor I beskriver:

- hvad barnet er god til og lykkes med
- hvilke udfordringer barnet oplever i skolen, i fritidstilbud og i hjemmet
- hvilke tiltag der bliver gjort i henholdsvis skolen og hjemmet
- hvad målsætningerne er for disse tiltag.

Eksempel på skema til dialogen mellem fagprofessionelle og forældre

Ressourcer og styrker	Udfordringer
Valg og tiltag	Målsætninger

Det kan være en god idé at lave samme øvelse med fokus på klassefællesskabet som helhed. Det kan gøre det tydeligt for forældrene, hvordan tiltag målrettet hele klassen samtidig understøtter det enkelte barns deltagelsesmuligheder, trivsel, læring og udvikling.

Anbefaling 4: Anerkend over for forældrene, at processen kan være sårbar

Det er sårbart at være forælder til et barn, som oplever udfordringer i skolen. Det er en gennemgående fortælling i styrelsens undersøgelse.

Forældre oplever ofte et dobbelt pres, da de både er følelsesmæssigt påvirkede af, at deres barn mistrives, og samtidig skal forholde sig til de mange praktiske opgaver, det kræver at understøtte barnets skolegang, deltage i møder og støtte deres barn i hjemmet. Det kan lede til frustrationer, uagtet kvaliteten i den indsats, de fagprofessionelle yder over for barnet.

Derfor er det vigtigt, at I som pædagogisk personale og som medarbejdere i PPR støtter familien med rådgivning og vejledning. Det kan dels være hjælp til at forstå processen, dels støtte til, hvordan familierne kan understøtte barnets trivsel og udvikling i hjemmet.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det er vigtigt, at de fagprofessionelle er opmærksomme på, at mange forældre oplever det som følelsesmæssigt krævende at have et barn med behov for støtte. Derfor er det vigtigt at arbejde med værktøjer, der kan støtte forældrene i at mestre situationen og skabe bedre sammenhæng mellem indsatser i skole og hjem.

I citatet nedenfor beskriver en faglig leder i skoleforvaltningen for eksempel den følelsesmæssige belastning, forældrene kan opleve, og vigtigheden af at hjælpe dem i processen:

"Vi skal have en stor opmærksomhed på, at det ofte er forældre, der har haft et barn i mistrivsel i lang tid og dermed også forældre, der er kognitivt belastede, som har stress i kroppen og er sårbare. Og det gør, at man virkelig skal passe på og være ordentlig i samarbejdet og huske på, at selvom man har informeret om tingene én gang, så er det ikke sikkert, at det har fæstnet sig. Det kan godt være, at man bliver nødt til at gøre det tre gange for at etablere tilliden til, at der bliver gjort noget for barnet."

Ifølge bekendtgørelsen om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand skal specialpædagogisk støtte også omfatte *"specialpædagogisk rådgivning til forældre, lærere eller andre, hvis indsats har væsentlig betydning for elevens udvikling"*. Styrelsens undersøgelse peger på, det fremmer kvaliteten i barnets forløb, hvis forældrene modtager relevant og rettidig rådgivning.

Jeres rolle som ledere og medarbejdere på skoler og i PPR

I en travl hverdag kan det være nemt at glemme, at forældre kan have brug for en hjælpende hånd til at navigere i deres barns situation. Som ledere og medarbejdere på skoler og i PPR bør I være opmærksomme på, at det kan gøre en stor forskel for samarbejdet, hvis I støtter familierne og sørger for at anerkende situationens sårbarhed.

Sådan kan I gøre

For at understøtte, at familierne oplever jer som støttende og anerkendende, kan I for eksempel sørge for at:

- aftale, hvordan den tillidsfulde relation med forældrene kan forankres i teamets organisering og struktur, så familierne føler sig grebet i deres sårbarhed og ved, hvem de kan gå til med deres spørgsmål
- afsætte tid til at tale grundigt med forældrene om deres families situation og til at hjælpe dem med at forstå processen
- overveje, om I kommunikerer med forældrene i et sprog, der er forståeligt, og om det beskriver barnets situation tilstrækkeligt nuanceret.

Sørg for at sikre en god kommunikation

Frustrationer og konflikter opstår ofte, når forældre ikke føler sig tilstrækkeligt informerede om deres barns forløb. En tidlig forventningsafstemning, tydelig rollefordeling og grundig kommunikation kan give familier bedre overblik i forløbet og mindske presset.

Anbefaling 5: Tal med forældrene om, hvem der har ansvaret for forskellige led i processen

Forældre kan let føle, at det er overladt til dem selv at drive fremgangen i deres barns forløb, hvis ikke der er en klar rollefordeling af, hvem der har ansvaret for forskellige led i processen. Det sker især, når forløbet går på tværs af institutioner, forvaltninger og fagprofessionelle.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Forløb for børn med støttebehov involverer typisk mange forskellige fagpersoner, og derfor kan forældrene let miste overblikket, hvis ikke ansvarsfordelingen er klar. Styrelsens undersøgelse viser, at det skaber gennemsigtighed og tryk, når de fagprofessionelle tydeliggør, hvilke fagpersoner, der gør hvad i forløbet, og hvornår der følges op.

I citatet nedenfor fremhæver en forælder for eksempel, hvordan en klar rollefordeling ville gøre en forskel:

"Hvis jeg skulle fremhæve én ting i det her forløb, især når man kommer til de her visitationsmøder, så ville det være godt, hvis der var én, der stod for det. Så forældrene ved: Hvem står for det? Hvem kan jeg kontakte, hvis jeg har noget at spørge om, eller vil vide, hvordan det forløber, eller et eller andet? Så der ikke bare er ti forskellige, der står for det. Og så skal alle vide, hvem det er."

Flere af forældrene i undersøgelsen fortæller, at når det ikke er tydeligt, hvem der gør hvad, og hvem der kan besvare deres spørgsmål, så oplever de at stå alene med ansvaret for forløbets fremgang. Det skaber ofte frustration hos forældrene.

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen og på skolen

Ledelsen i forvaltningen og på skolen bør aftale og italesætte en klar rollefordeling. Det kan mindske forældrenes oplevelse af at skulle være tovholdere for forløbet. For at skabe klarhed om rollefordelingen er det vigtigt, at I arbejder systematisk med at besvare de spørgsmål, der ofte skaber tvivl og frustration hos forældrene.

Sådan kan I gøre

Styrelsen anbefaler, at I tydeliggør rollefordelingen ved at tage stilling til spørgsmål såsom:

- Hvem har ansvaret for forskellige opgaver og indsatser i forløbet, herunder hvilke tiltag, I sætter i gang for at understøtte børnenes deltagelsesmuligheder?
- Hvem følger op på barnets trivsel og udvikling og på de aftaler, der bliver lavet?
- Hvem kan forældrene henvende sig til for at få svar på deres spørgsmål?
- Hvem står for at overlevere viden og oplysninger på tværs af institutioner, forvaltninger og forskellige fagprofessionelle?

Det er vigtigt, at I sørger for at tydeliggøre denne rollefordeling for både forældre og alle de involverede fagpersoner. Hvis der sker ændringer i rollefordelingen, bør I hurtigst muligt orientere alle parter om det.

Forældre og fagprofessionelle fremhæver værdien af en kontaktperson

Det er vigtigt, at forældrene ved, hvem de kan henvende sig til, og føler, at der bliver taget ansvar for deres barns situation. Flere forældre efterspørger tydelighed om, hvem de kan gå til, og hvem der kan besvare deres spørgsmål. Både forældrene og fagprofessionelle fremhæver, at der er behov for en tovholder, der sikrer sammenhæng i processen.

Anbefaling 6: Forventningsafstem kommunikationen med forældrene og orienter dem løbende

Mange forældre oplever lange perioder med "ventetid" i deres barns forløb og en uvished om, hvilke tiltag, der iværksættes for at understøtte deres barns deltagelse og trivsel. Det skyldes ofte, at forældrene mangler information om processen, og hvad der aktuelt arbejdes med, snarere end manglende handling fra de fagprofessionelles side.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse peger på, at det er vigtigt for forældresamarbejdet, at de fagprofessionelle tidligt i forløbet aftaler med forældrene, hvordan kommunikationen skal foregå undervejs i forløbet.

Det skaber en fælles forståelse af, hvor meget og hvilken information, der er relevant for forældrene – og hvor meget information, de kan forvente at modtage fra de fagprofessionelle.

Samtidig viser undersøgelsen, at forældrene risikerer at opleve, at forløbet går i stå, hvis ikke de fagprofessionelle løbende orienterer dem. Både forældre og fagprofessionelle i undersøgelsen fortæller, at en kontinuerlig dialog kan være med til at aflaste familierne og hjælpe dem til at forstå de forskellige trin, forløbet bevæger sig igennem.

Jeres rolle som ledere og medarbejdere på skoler og i PPR

I mange forløb går kommunikationen skævt, fordi ledere og medarbejdere ikke har afstemt med forældrene, hvordan de foretrækker at få informationer om deres barns forløb. I bør derfor sørge for at forventningsafstemme kommunikationen med forældrene og orientere dem løbende om processen fremgang.

Vær opmærksom på forskellige præferencer

Husk, at familier kan have forskellige præferencer for, hvad der er god kommunikation. Nogle forældre foretrækker hyppig kontakt. Andre vil kun høre, når der er noget nyt at berette om. Nogle foretrækker skriftlig kommunikation, da det giver mulighed for at læse informationen i deres eget tempo. Andre foretrækker, at kommunikationen er over telefon eller ansigt-til-ansigt, så der er mulighed for dialog og opfølgende spørgsmål.

Sådan kan I gøre

Styrelsen anbefaler, at I snakker om spørgsmål som disse, når I forventningsafstemmer med familien, hvordan I skal kommunikere med dem:

- **Hvor meget og hvor ofte?** Foretrækker forældrene ugentlige beskeder og opdateringer, månedligt eller kun, når der er nyt?
- **Hvordan?** Foretrækker forældrene beskeder over mail, AULA, telefon eller ansigt-til-ansigt? Hvilke kanaler fungerer bedst til forskellige typer af beskeder?
- **Om hvad?** Foretrækker forældrene at modtage detaljeret viden om deres barns skolegang? Foretrækker de at høre om fremskridt og/eller udfordringer?

Husk, at forældres behov kan ændre sig løbende. Spørg derfor løbende ind til, om I skal justere i frekvensen, formen eller indholdet af kommunikationen.

Eksempler på en god kommunikation fra styrelsens undersøgelse

Forældrene beskriver i styrelsens undersøgelse, hvordan selv en kort besked kan gøre en forskel. Det kan for eksempel være:

- en opdatering om, at skolen afprøver konkrete tiltag i klassen
- en status om, at PPR fortsat arbejder på sagen
- en forklaring om, at ventetiden skyldes overlevering i forbindelse med en personaleudskiftning.

Disse små opdateringer kan skabe tryghed, modvirke oplevelsen af ventetid og give forældrene en følelse af, at de ikke er glemt.

Anbefaling 7: Understøt forældresamarbejdet med letforståeligt informationsmateriale

Mange forældre efterspørger tidlig og tydelig information om, hvilke trin deres barns forløb kan bevæge sig igennem. For at sikre et tillidsfuldt samarbejde, bør fagprofessionelle gøre det klart for forældrene, hvilke trin der er i processen, og hvad der forventes af henholdsvis forældrene og de fagprofessionelle.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det hjælper forældrene med at forstå processen, hvis dialogen tager udgangspunkt i letforståeligt informationsmateriale om de forskellige trin, barnets forløb kan bevæge sig igennem.

I citatet nedenfor beskriver en forælder for eksempel nogle af de uklarheder, der kan være i processen, og hvordan man kan skabe overblik:

"Hvad er det helt præcis, der skal foregå? Hvordan foregår det? Det kan godt være, at man godt kan søge det frem, men man kan også gøre det forenklet i en oversigt. Hvad kan man forvente? Hvem er det, der skal deltage i alt det her? Hvad er et netværksmøde? Hvordan støtter man sit barn? Der er nogle, som er helt på bar bund her."

De interviewede forældre og fagprofessionelle i undersøgelsen fremhæver, at det desuden er nødvendigt at forklare tydeligt, hvad hvert trin i forløbet konkret indebærer. Det mindsker forældrenes usikkerhed og styrker tilliden til processen og de involverede parter.

Jeres rolle som skoleforvaltning

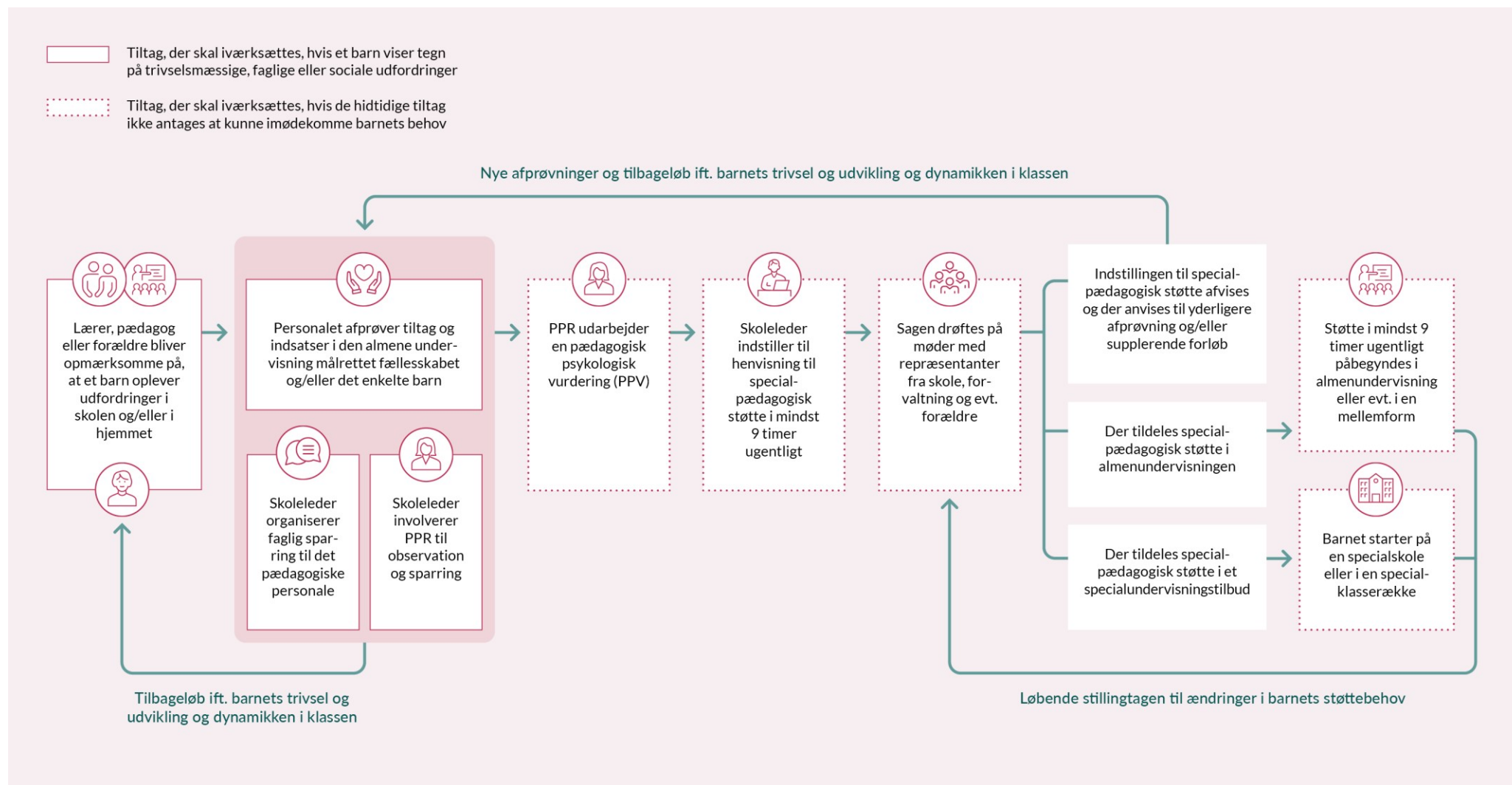
Styrelsen anbefaler, at I som forvaltning udarbejder letforståeligt informationsmateriale, som kan understøtte ledere, lærere og pædagogers dialog med forældrene. Materialet kan skabe klarhed for forældrene og styrke koordineringen mellem de involverede fagprofessionelle på tværs af skole, PPR, forvaltning og fritidstilbud.

Det kan mindske forældrenes usikkerhed, og samtidig kan for eksempel barnets klasselærer, som ofte er forældrenes primære kontakt, bruge materialet til at få overblik over de processer, barnets forløb kan bevæge sig igennem.

Sådan kan I gøre

Informationsmaterialet kan for eksempel give en visuel fremstilling af processen med et overblik over, hvilke indsatser og trin, der typisk indgår, når børn oplever udfordringer i skolen. Det kan også være en god idé, hvis informationsmaterialet forklarer, hvad forskellige begreber, indsatser og møder betyder.

Oversigt over typiske led i forløb for børn med støttebehov i skolen

Skab mest mulig sammenhæng i børns forløb

Overgange og medarbejderudskiftninger kan være særligt sårbare for børn med støttebehov. I kan skabe mest mulig sammenhæng for børn gennem grundige overleveringer af viden og relationelle erfaringer.

Anbefaling 8: Vær særligt opmærksomme på børns trivsel ved skift og overgange

Ændringer i pædagogiske og didaktiske rammer, relationer og krav kan have stor betydning for børns trivsel og deltagelsesmuligheder.

Styrelsens undersøgelse viser flere eksempler på, at overgange og skift kan skabe udfordringer, fordi rammerne omkring barnet ændrer sig. Flere forældre fortæller, at deres barn er begyndt at vise tegn på mistrivsel som følge af ændrede krav eller rutiner i skolen. Især børn med stort behov for struktur og forudsigelighed kan reagere kraftigt på ændringer, hvis der ikke tages højde for dette i overgangene.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det er vigtigt at sikre en grundig overlevering af viden om børns situation ved overgange mellem institutioner og ved udskiftning i medarbejdere.

Det kan minimere risikoen for, at det går ud over børnenes trivsel, når de møder nye rammer og relationer, eller at viden går tabt i skiftet mellem medarbejdere.

I citatet nedenfor fortæller en forælder for eksempel, hvad det betød for hendes søn at skifte fra børnehaveklasse til 1. klasse:

"Han fik et kulturchok, da han skulle i 1. klasse og det skiftede fra at være én lærer, han havde har hele dagen, til fire forskellige lærere. Så det er et stort skift for børnene og især for min søn at gå fra én lærer, der fortæller, hvad man skal, og én dagsorden, han har det godt i, til, at der er fire måder at gøre tingene på. Hver gang han kom til en ny time, var det en ny lærer, som gjorde det på en ny måde. De havde ikke et skema for, hvad der skulle ske."

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen og på skolen

Styrelsen anbefaler, at I som ledelse i forvaltningen og på skolen udarbejder retningslinjer, der understøtter sammenhæng og tryghed for børn ved personaleskift og overgange.

Sådan kan I gøre

Overgange og skift kan ikke undgås – men I kan gøre dem mere forudsigelige og trygge for børn og deres familier, hvis I håndterer ændringerne med omhu.

I kan for eksempel tage stilling til følgende:

- Vær opmærksom på, at børns trivsel, adfærd og reaktionsmønstre let kan ændre sig i forbindelse med et skift – især børn med behov for struktur og forudsigelighed.
- Vær opmærksom på, at skift har stor betydning for de fagprofessionelles kendskab til børnene og deres mulighed for at iværksætte relevante tiltag og indsatser.
- Undersøg, hvordan I kan sikre sammenhæng i relationer, pædagogik og didaktik ved overgange og medarbejderskift.
- Hav fokus på at forberede børn og deres familier på ændringer i god tid, og forklar tydeligt hvordan ændringerne håndteres.

Anbefaling 9: Opstil klare retningslinjer for overlevering ved *skift i medarbejdere*

Stabile relationer til nære voksne er afgørende for børns trivsel og for samarbejdet med familien. Udskiftning i de nære relationer kan derfor skabe udfordringer. Forældre oplever det for eksempel som frustrerende, når relationer til fagpersoner, der har fungeret godt, brydes, eller når nye voksne omkring barnet mangler kendskab til tidligere aftaler og indsatser.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Fordi nære relationer er vigtige, kan det få negative konsekvenser for både børn og forældre, når en medarbejder stopper. Styrelsens undersøgelse peger på, at det er vigtigt, at de fagprofessionelle følger op på udskiftninger i god tid, så forældrene ikke oplever, at indsatsen falder mellem to stole.

De fagprofessionelle i undersøgelsen fremhæver, at det i høj grad handler om at varsle forældrene i tide og sikre en grundig overlevering. Det hjælper også kontinuiteten at organisere indsatser, relationsarbejde og forældrekontakt i teams, fordi det gør det lettere at håndtere udskiftninger blandt medarbejdere.

I citatet nedenfor fremhæver en skoleleder for eksempel, at skift bør håndteres hurtigt:

”De her skift må man ikke tage for længe om. Det kan så hurtigt forsvinde. Der har jo været nogle voksne, der har en viden og har haft en god relation, og som så skal afgive den viden, typisk til én, som hurtigt skal i gang. Det skal vi være enormt skarpe på. Der er så mange gange, hvor der er noget, der skal overleveres, og det er bare megavigtigt, fordi det er to skridt tilbage, hvis der er én, der misser noget. Det sker hver gang man skifter en sagsbehandler, en lærer eller en leder. Det er sagen, der taber hver gang. Så det skal man finde nogle systemer for at håndtere, og de skal være ret gode.”

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen og skolen

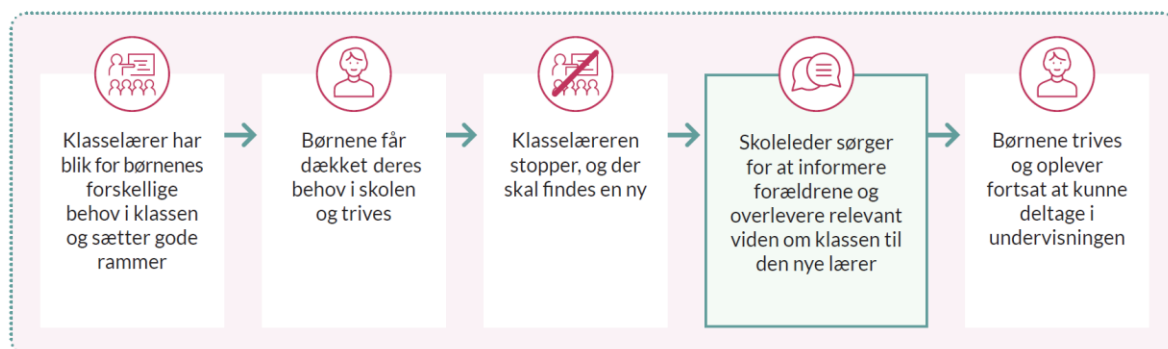
I har et vigtigt ansvar for at sikre stabile relationer og tydelige overleveringer. Det styrker både barnets trivsel og familiens tillid til samarbejdet.

Sådan kan I gøre

Styrelsen anbefaler, at I, i skoleledelse og forvaltningsledelse, sørger for følgende:

- Opstil tydelige retningslinjer for at overlevere viden om pædagogik og didaktik, der virker for barnet ved skift i personale – både på skolen og i samarbejdet med PPR.
- Informér forældrene så hurtigt som muligt, når der sker ændringer i kontaktpersoner, lærerteams eller ledelse, så de kan forberede deres barn, og inddrag dem i skiftet.
- Undersøg, hvordan I kan organisere det pædagogiske personales samarbejde med familier i teams, så relationer og viden ikke bliver for personafhængige.

Eksempel på betydningen af skift i klasselærer

Anbefaling 10: Opstil klare retningslinjer for overlevering, når børn skifter kontekst

Det er vigtigt, at I sikrer en grundig overlevering, når børn overgår fra én kontekst til en anden – for eksempel fra dagtilbud til skole, fra ét klassetrin til et andet, fra skolen til fritidsinstitutionen eller ved flytning mellem kommuner. Det giver mulighed for at bygge oven på virksomme tiltag fra tidligere kontekster. Det peger styrelsens undersøgelse på.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det er vigtigt at have systematiske overleveringsprocedurer ved overgange mellem kontekster (institutioner, klassetrin, kommuner mv.). Mange forældre i undersøgelsen har nemlig oplevet, at der er opstået udfordringer som reaktion på nye rammer, relationer og undervisningstilgange i overgangen mellem kontekster.

De fagprofessionelle i undersøgelsen fremhæver, at det hjælper at have gode overleveringspapirer og at en medarbejder fra den afgivende kontekst bidrager til opstarten på den nye. Flere forældre i undersøgelsen fortæller for eksempel, at det har gjort en stor forskel, at den kendte voksen fra dagtilbuddet har været tæt involveret i deres barns skolestart.

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen eller på skolen

For at sikre en grundig overlevering, er det vigtigt, at I har et velfungerende samarbejde på tværs af kontekster såsom:

- mellem dagtilbud og skole
- mellem skoler
- mellem kommuner
- mellem skoler og fritidsinstitutioner
- mellem klasseteams.

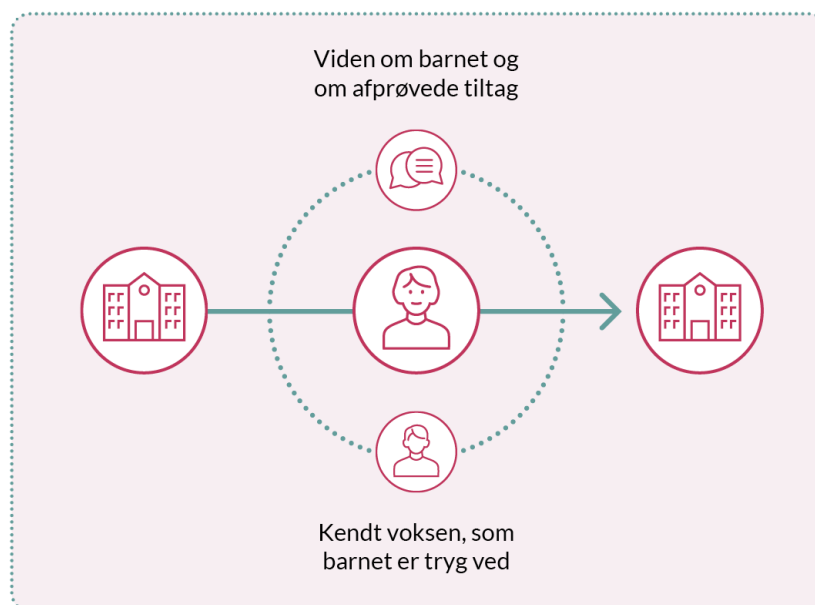
Barrierer for god overlevering opstår ofte, når der ikke er afsat tid til fælles møder, eller når der mangler faste retningslinjer for overleveringen.

Sådan kan I gøre

Styrelsen anbefaler, at I sørger for at:

- skabe retningslinjer for at overlevere viden og relationelle erfaringer, når børn bevæger sig mellem kontekster – med fokus på, hvad der er lykket i tidligere kontekster
- undersøge, om en kendt og tryk voksen kan bidrage til den gode overgang mellem kontekster, såsom fra dagtilbud til skole eller mellem klassetrin
- sikre, at der er afsat tid til, at relevante fagprofessionelle kan mødes og overlevere på en måde, der understøtter sammenhængen for barnet.

Fokuspunkter for overlevering af informationer mellem institutioner

Kolofon

Samarbejde mellem fagprofessionelle og familier

Redaktion:

Kontor for Viden og Puljer, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet

Layout:

Børne- og Undervisningsministeriet

Foto:

Vigerslev Alle Skole_2022_IMG_8258

Publikationen kan ikke bestilles, men den kan hentes på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til Kontor for Viden og Puljer, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Udgivet af:

Børne- og Undervisningsministeriet, 2025

